

УДК 338.342:184

Музика П.М., д.е.н., професор¹, Кріп Г.М., к.е.н., доцент²
Доманська Н.А., здобувач¹ ©

¹ Львівський національний університет ветеринарної медицини
та біотехнології імені С.З. Гжицького

² Львівський державний університет внутрішніх справ

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ РЕГІОНУ

Обґрунтовано концептуальні підходи до інноваційно-інвестиційної політики розвитку підприємництва в аграрному виробництві.

Ключові слова: розвиток, підприємництво, інноваційна політика, інвестиційна політика.

Постановка проблеми. Розвиток інноваційного підприємництва має на меті у найбільш гнучкій формі наблизити науковий потенціал до потреб ринкової економіки, забезпечити комерціалізацію наукової продукції, сформувати конкурентне середовище, прискорити темпи впровадження наукових досліджень в агропромислове виробництво і підвищити їх ефективність.

Оскільки розвиток інноваційного підприємництва знаходиться лише в стадії становлення, не забезпечує вагомих результатів у підвищенні ефективності господарювання, важливими напрямками удосконалення організації підприємництва є такі:

- а) з боку держави:
  - забезпечення стабільної політики, що спрямована на підтримку підприємницької діяльності в сфері аграрної науки.
- б) з боку галузевих установ:
  - розроблення пріоритетних напрямів розвитку галузей;
  - створення галузевих дослідницьких установ, які крім інших функцій, мають надавати інформативні послуги підприємницьким структурам;
  - надання фінансової допомоги перспективним науково-дослідницьким фірмам із галузевих бюджетів на першому стані їх заснування;
  - визначення потреб суб'єктів агропромислового виробництва у послугах підприємницьких структур науково-дослідного характеру та залучення малих фірм до їх забезпечення;
  - укладання контрактів галузевого міністерства з такими дослідницькими фірмами на розробку нових перспективних технологій, удосконалення існуючих типових технологічних процесів з метою підвищення їх ефективності, якості, надійності ті інших параметрів, які можуть забезпечити конкурентоспроможність сільськогосподарської продукції.

У західному регіоні України відпрацьовується новий підхід у сфері інноваційної діяльності, який ґрунтується на поєднанні зусиль академічної науки, аналітико-інформаційного забезпечення та інноваційних структур на розв'язання ключових проблем регіону.

Основним джерелом інвестиційної політики є:

а) кошти Державного бюджету України;

б) кошти місцевих бюджетів і кошти бюджету Автономної Республіки Крим;

в) власні кошти спеціалізованих державних і комунальних інноваційних фінансово-кредитних установ;

г) власні чи запозичені кошти суб'єктів інноваційної діяльності;

д) кошти (інновації) будь-яких фізичних юридичних осіб;

е) інші джерела - не заборонені законодавством України.

Для здійснення фінансової підтримки інноваційної діяльності суб'єктів господарювання різних форм власності Кабінет Міністрів України за подання спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у сфері інноваційної діяльності створює спеціалізовані державні небанківські інноваційні фінансово-кредитні установи.

Державна інноваційна фінансово-кредитна установа підпорядковується спеціально уповноваженому центральному органу виконавчої влади у сфері інноваційної діяльності і діє на основі Положення (Статуту), що затверджується Кабінетом Міністрів України.

Державна інноваційна фінансово-кредитна установа може надавати суб'єктам інноваційної діяльності для реалізації ними інноваційних проектів фінансову підтримку у вигляді:

а) повного безвідсоткового кредитування (на умовах інфляційної індексації) інноваційних проектів за рахунок коштів Державного бюджету України, коштів бюджету Автономної Республіки Крим та коштів місцевого бюджету;

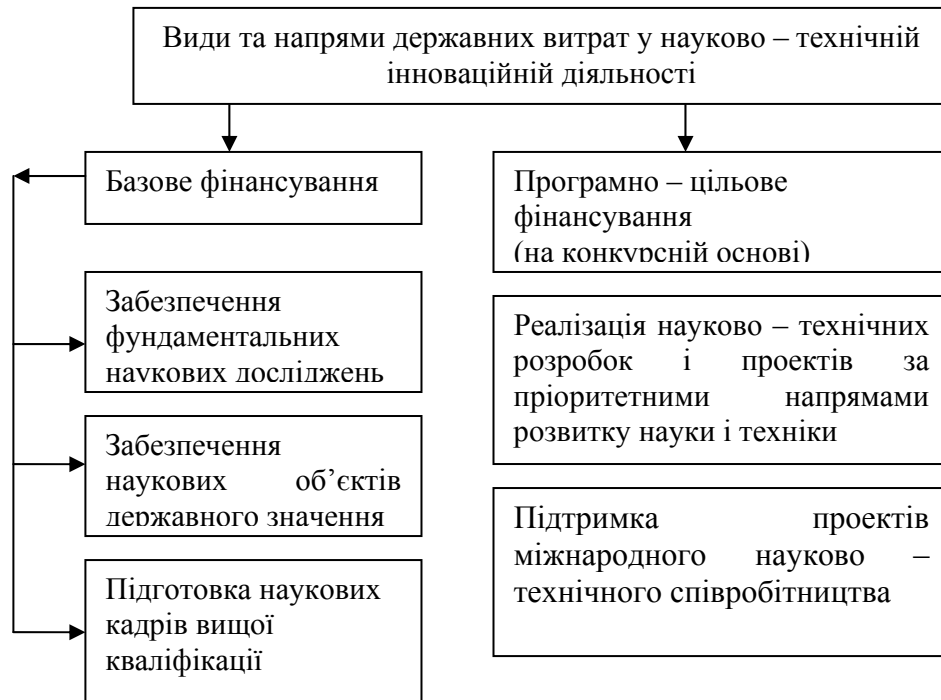
б) частково (до 50%) безвідсоткового кредитування (на умовах інфляційної індексації) інноваційних проектів за рахунок коштів за умови залучення до фінансового проекту решти необхідних коштів виконання проекту й інших суб'єктів інноваційної діяльності;

в) повної та часткової компенсації (за рахунок коштів Державного бюджету України, коштів бюджету Автономної Республіки Крим та коштів місцевих бюджетів) відсотків, сплачуваних суб'єктами інноваційної діяльності комерційним банкам та іншим фінансово-кредитним установам під кредитування інноваційних проектів;

г) надання державних гарантій комерційним банкам, що здійснюють кредитування пріоритетних інноваційних проектів;

д) майнового страхування реалізації інноваційних проектів у страховиків відповідно до Закону України «Про страхування» від 07.03.1996 року.

Для отримання фінансової підтримки суб'єктів інноваційної діяльності, інноваційні проекти які занесені до Державного реєстру інноваційних проектів, подають до Державної інноваційної фінансово-кредитної установи (її регіональних відділень) інноваційні проекти та необхідні документи, перелік яких визначається. Державна інноваційна фінансово-кредитна установа організовує на конкурентних засадах у порядку, що визначається спеціально уповноваженим органом виконавчої влади у сфері інноваційної діяльності, відбір інноваційних проектів для їх фінансової підтримки. Конкурсні відбори інноваційних проектів здійснюються на засадах відкритості, гласності, прозорості (рис.1)[1].

Рис. 1. Державні витрати в науково – технічній і інноваційній діяльності

Суб'єкт інноваційної діяльності, інноваційний проект якого пройшов конкурсний відбір, залежить від встановленого конкурсною процедурою рейтингу, може отримати від Державної інноваційної фінансово-кредитної установи одне чи кілька видів фінансової підтримки. Для підтримки місцевих інноваційних проектів органами місцевого самоврядування можуть створювати комунальні спеціалізовані не банківські інноваційні фінансово-кредитні установи і підпорядковувати їх органам місцевого самоврядування. Ці установи діють на основі положень, статутів про них, що розробляються і застосовуються

органами місцевого самоврядування. Кошти державної інноваційної фінансово-кредитної установи фінансуються за рахунок відповідного місцевого бюджету, залучення вітчизняних та іноземних інвестицій юридичних та фізичних осіб, власної чи спільної фінансово-господарської діяльності та інших джерел не заборонених законодавством України [1].

Однією із форм фінансування інноваційної діяльності підприємств є податковий інноваційний кредит, який визначається як відтермінування сплати податку на прибуток, що надається суб'єктам інноваційної діяльності на визначений строк з метою підвищення його фінансових ресурсів для здійснення інноваційних програм з наступною компенсацією відтермінованих сум у вигляді додаткового надходження податку через загальне зростання прибутку, що буде отриманий згідно з чинним законодавством внаслідок реалізації інноваційної програми.

Інноваційний податковий кредит має цільове призначення. Його надають переважно під інноваційні програми, які забезпечують реалізацію таких науково-технічних пріоритетів як:

- науково-технічне оновлення виробництва з підвищенням його техніко-економічних показників і забезпечення конкурентоспроможності на світовому ринку;
- прискорення розвитку наукомістких високотехнологічних галузей і виробництва, здатних кардинально змінити економічний та науково-технічний потенціал країни;
- розширення виробництва в найбільш пріоритетних і ефективних для аграрного виробництва.

Аналіз досліджень і публікацій. Теоретичні, методичні та практичні аспекти розвитку інноваційної діяльності та їх вплив на економічну ефективність галузі, проблеми формування відносин між виробниками сільськогосподарської продукції, переробними підприємствами та науково-технічним потенціалом країни, питання розвитку комерціалізації інноваційних проектів розглянуті у працях таких українських вчених економістів-аграрників як: В.Г. Андрійчука, П.С. Березівського, В.О. Безпалого, С.В. Васильчак, П.І. Гайдуцького [4], М.В. Гладія, В.С. Шибаніна [5], М.В. Зубця [6], О.В. Крисального, В.Д. Месель-Веселяка, М.Й. Маліка, П.Т. Саблука, В.В. Юрчишина [3], М.Г. Шульського, М.Д. Янківа, М.М. Кулайця [8]. У процесі дослідження цієї теми застосовувались економіко-статистичний, монографічний, структурно-функціональний методи кількісного та якісного аналізу.

Мета статті. Метою статті є дослідження впливу організаційно-правових та соціально-економічних засад на розвиток інноваційно-інвестиційної політики в аграрному секторі економіки (регіону).

Виклад основного матеріалу. До загальної структур стратегічних пріоритетів суспільного розвитку в більшості країн відносять науково-технічний прогрес (НТП), а в аграрному секторі – сталий розвиток

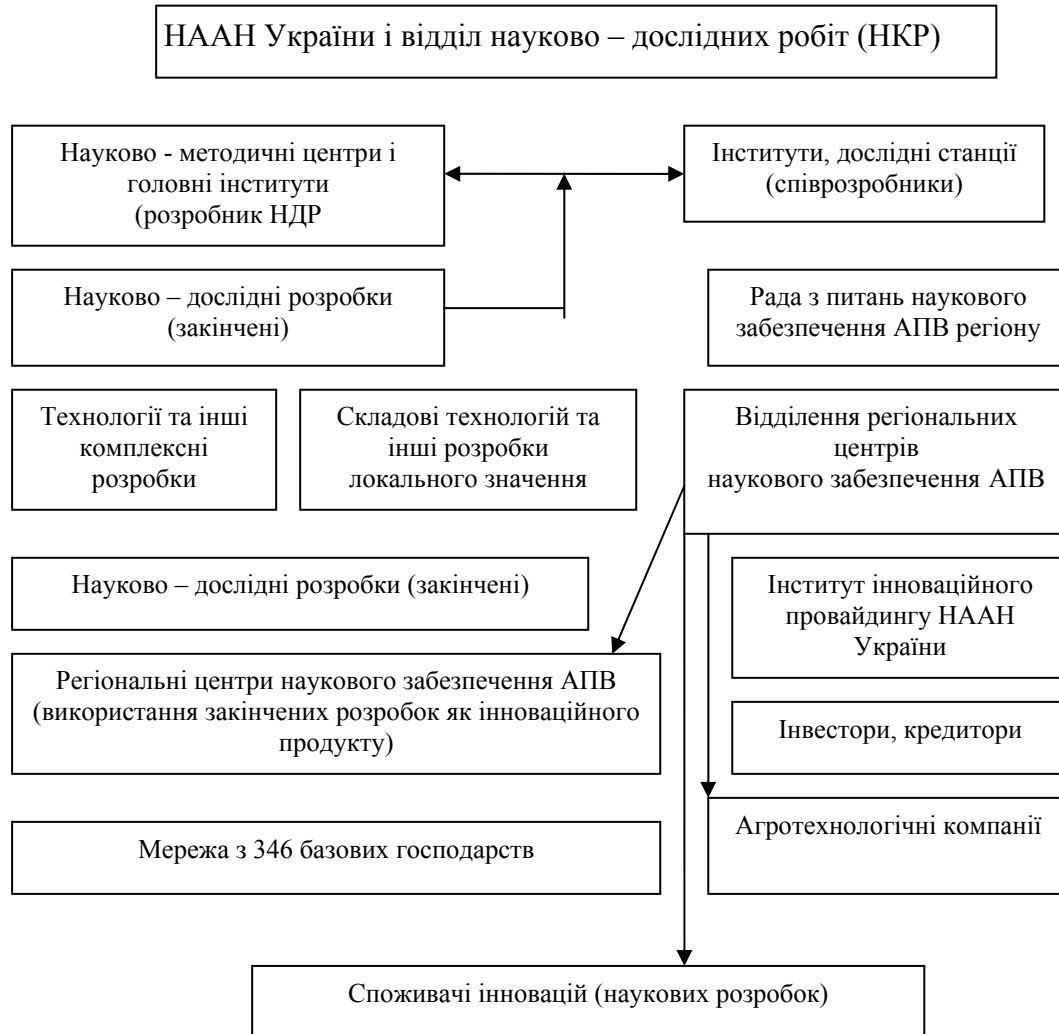
агропромислового виробництва на основі прискорення освоєння науки і техніки. Шлях до сталого розширення внутрішнього і зовнішніх ринків продукції сільського господарства і продовольства через технічне і технологічне оновлення техносфери сільськогосподарських підприємств, нових підходів до утвердження інноваційної моделі розвитку агропромислового сектору економіки України. Його потенціал спроможний активно генерувати науково-технічний прогрес і трансформувати його досягнення в конкретне виробництво. У нашій державі є потужна інтелектуальна сила, яка спроможна істотно підвищити рівень і якість управлінських рішень щодо стратегії й тактики проведення аграрної реформи, сталість розвитку сільського господарства.

Наукове забезпечення функціонування сільського господарства України здійснюють 77 науково-дослідних інститутів, 11 дослідних станцій, 22 вищих навчальних заклади, в яких зосереджено понад 12 тис. працівників. Водночас потужний науковий потенціал аграрної науки, що функціонує, залишається мало сприятливим для агропромислового виробництва. Поки що не досягнуто безперервного циклу просування інновацій у прибуткові сегменти ринку сільськогосподарської продукції і продовольства. Нині, коли триває жорстка економічна криза і форми конкуренції нерідко набувають нецивілізованого характеру, на перший план замість інноваційного розвитку економіки України пропонується загальне поліпшення економічної ситуації, при цьому спостерігається істотне зниження ринкового попиту на інновації та об'єкти інтелектуальної власності. Водночас, світова практика засвідчує, що суспільство, яке не в змозі гнучко змінювати технологічну основу виробництва, приречене на економічну стагнацію, зростання соціальної напруженості. У розвинених країнах не менше як $\frac{3}{4}$ приросту ВВП забезпечується завдяки новітнім технологіям. Близько 60% зростання загальної ефективності у сільському господарстві США і Японії забезпечують новітні технології, якісна переорієнтація механізму господарювання на інтенсифікацію інноваційних процесів [1, 2, 4].

Агропромислове виробництво в Україні опинилось в такій економічній ситуації, коли старий затратний уклад уже вичерпав закладені у ньому можливості економічного зростання, а новий повільно, за наявності нерозв'язаних проблем, лише започатковується.

З метою більш тіснішої орієнтації на інноваційне підприємництво науково-виробничих організаційних структур ринкового типу слід, на нашу думку, розробити державну програму їхнього функціонування, посилити в цій сфері інтеграцією науки і виробництва. Всі власники інновацій повинні бути зацікавлені в максимально швидкій її комерціалізації. Передача інновацій може здійснюватися в різних формах, різними способами і за різними каналами. Вона може передаватися на комерційній і некомерційній основі, бути внутрішньогосподарською, внутрішньодержавною і міжнародною. Реалізація пріоритетних напрямів діяльності у сфері аграрної науки має визначатися з

урахуванням основних вимог щодо напрямів розвитку агропромислового виробництва. З метою підготовки висококваліфікованих кадрів для наукової і виробничої діяльності слід поглиблювати інтеграцію науково-дослідних установ та вищих навчальних закладів, створювати водночас науково виробничі формування (рис. 2).

Рис. 2. Схема передачі наукових розробок у мережі НААН України

Щоб створити економічні умови для ефективної науково-технічної діяльності, в Україні в останні роки розроблено і затверджено ряд законодавчих актів, зокрема Закон України “Про основи державної політики в сфері науки та науково-технічної діяльності” та Закон України “Про наукові парки” від 25.06.2009 р. № 1563.

Він визначає роль держави у використанні науково-технічних результатів. Закон встановлює основні цілі, напрями, принципи, форми і методи діяльності держави в науково технічній сфері, зокрема в суспільних відносинах, що формуються в процесі науково-технічної діяльності для одержання нових знань і використання їх у створенні і удосконаленні засобів, знарядь, предметів та умов праці життя людини, духовного та культурного розвитку суспільства. Науково-технічна діяльність включає фундаментальні, прикладні та пошукові наукові дослідження, а також доведення їх результатів до практичного застосування.

Як приклад вирішення цього питання, можна навести досвід створення і ефективного функціонування у західному регіоні України, Західно-Українського інноваційного центру “Сільський господар”, де координатором виступає інститут землеробства і тваринництва західного регіону НААНУ (с.Оброшино).

Об'єднання “Сільський господар” включає в свою структуру мережу науково-дослідних установ і навчальних закладів, виробничих управлінь та фахівців з великим досвідом, воно здійснює моніторинг у сфері аграрного виробництва практично з усіх напрямів сільськогосподарської діяльності і видає рекомендації щодо інноваційної діяльності у всіх сферах АПК (агропромислового комплексу).

Організаційна та функціональна структура Західноукраїнського інноваційного центру “Сільський господар” (ЗУЦ“СГ”) подані на рис. 3,4.

Рис. 3. Організаційна структура Західно-Українського інноваційного центру “Сільський господар” (ЗУЦ “СГ”)

Західноукраїнський інноваційний центр створюється для:

- підвищення ефективності використання науково-дослідних робіт;
- одержання та об'єднання додаткових засобів на розвиток науки;
- спрощення доступу агроформувань всіх форм власності до інноваційних наукових розробок;
- розробки і впровадження в сільськогосподарське виробництво перспективних технологій, які відповідають пріоритету регіонального розвитку;
- координаційної діяльності технічних засобів та ресурсів учасників

агро-маркетингу;

- надання маркетингового імпульсу, який сприятиме формуванню якісних параметрів ринку агропродукції;
- збільшення і оновлення нагромадженого потенціалу аграрної науки;
- пошук і налагодження механізмів, що дозволить науці стати рівноправним суб'єктом в ринковій економіці;

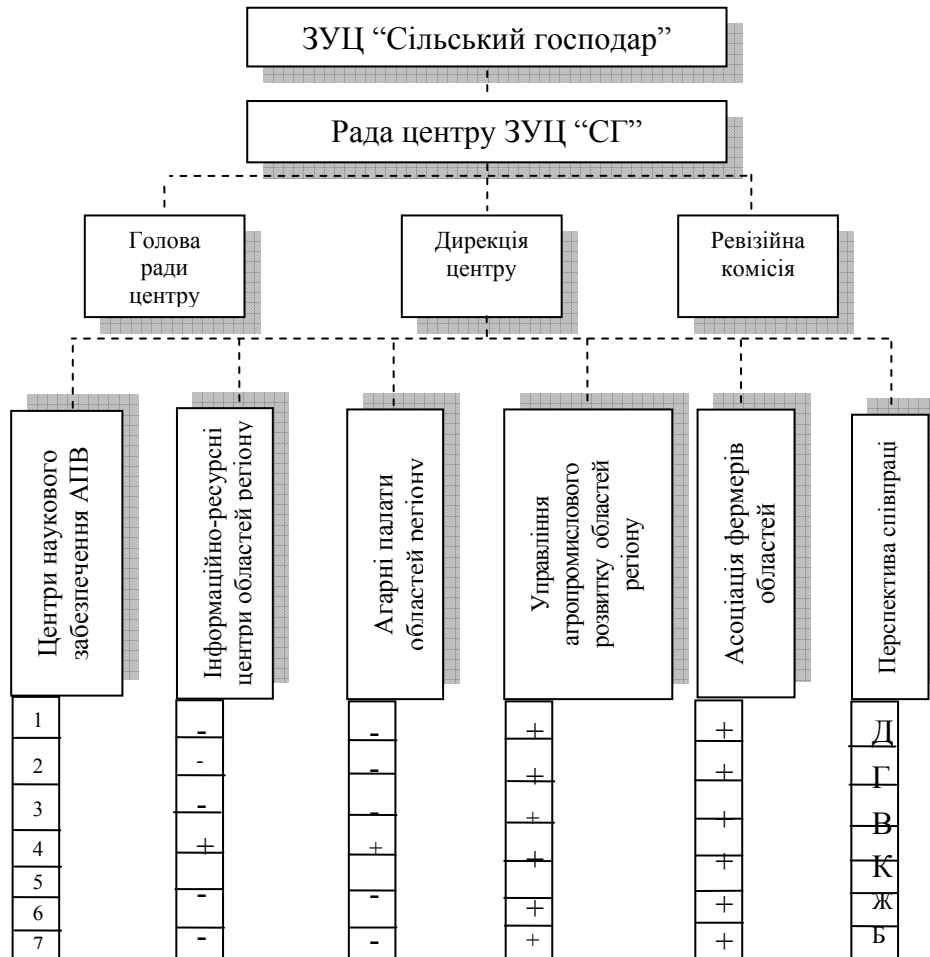

Рис. 4. Функціональна структура Західно - Українського інноваційного центру "Сільський господар" [7; с. 46]

Умовні пояснення: 1 - Волинська обл.; 2 - Закарпатська обл.; 3 - Івано-Франківська обл.; 4 - Львівська обл.; 5- Рівненська обл.; 6 - Тернопільська обл.; 7 - Чернівецька обл.; +/-наявність представлених в областях структур; А - Зарубіжний зв'язок; Б - Бізнесові структури; В - Кредитні спілки; Г - Інноваційні центри; Д- Банки, в т.ч. земельні іпотечні; Е - Громадські товариства; Ж - Агроцентри.

- напрацювання розробок, як на основі нових методів ефективного використання ґрунтово-кліматичних умов, так і впровадження у виробництво високопродуктивних порід тварин і птиці, сучасної сільськогосподарської техніки;
- розробки оптимальних стратегічних організаційно-виробничих напрямів розвитку агроформування, їх адаптація до ринкових умов [9];
- пошуку налагодження та розвитку ефективних довгострокових відносин у сфері агробізнесу;
- надання маркетингового імпульсу, який сприятиме формуванню якісних параметрів ринку агропродукції;
- вивчення ринкової регіональної структури щодо товарної та цінової кон'юнктури різних товарних груп наукової продукції, розрахунок та аналіз комерційного ризику;
- мінімізації маркетингових витрат, пов'язаних з інформаційним забезпеченням ділових партнерів агрокомерційних структур, рекламою, експедиторськими та іншими витратами понесеними при збуті сільськогосподарської продукції і придбанні матеріально-технічних ресурсів [10].

Розвиток економіки, як свідчить досвід, неможливо забезпечити без раціональної побудови послуг, коштів та фінансів в межах національної економіки. Нами на основі узагальнення результатів досліджень вітчизняних науковців, пропонується виокремити наступні сфери АПК, які наведено на рис. 5.

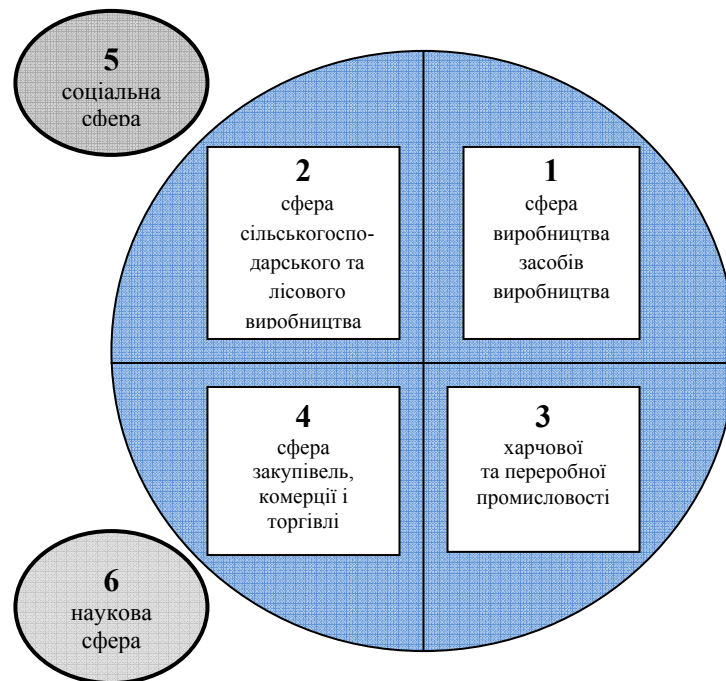

Рис.5. Структура АПК

Висновки. Скоординована система управління інноваційно-інвестиційним процесами та формування інноваційно-інвестиційного потенціалу в агропромисловому комплексі на регіональному рівні вимагає реалізації:

- системи інформаційного забезпечення інноваційної діяльності, інформування агровиробників про перспективні проекти для реалізації в агропромисловому виробництві;
- удосконалення стійких інтеграційних зв'язків у ланцюзі “держава-наука-виробництво-бізнес-споживання” на регіональному рівні, що сприятиме прискореному впровадженню інновацій у сферу практичного використання.

Література

1. Мельник С.І. Поглиблення розвитку інноваційних процесів / Мельник С.І. Іщенко Т.Д. та ін. // Наука і методика 2009. - №18. - С. 31 – 46.
2. Герасимчук В.Г. Розвиток підприємництва і діагностика, стратегія, ефективність / В.Г. Герасимчук – К.: Вища школа, 1995. – 265с.
3. Сучасна аграрна політика України: проблеми становлення; [за ред. акад. УААН П.Т. Саблука та В.В. Юрчишина].- К.: ННЦ ІАЕ, 1996. – 664с.
4. Гайдучький П.І. Формування та розвиток аграрного ринку / П.І. Гайдучький // Економіка АПК. - 2004. - №3.-С.4-15.
5. Шибанін В.С. Проблеми технічного переоснащення сільського господарства в Україні / В.С. Шибанін // Економіка України.-2002.- №4.-С.68-72.
6. Зубець М.В. Наукові основи розвитку агропромислового виробництва на інноваційних засадах (теорія, методологія, практика)/ М.В. Зубець, С.О. Тивончук.- К.: Аграрна наука, 2006-480 с.
7. Музика П.М. Інноваційне підприємство в аграрному виробництві України / П.М. Музика // [монографія].- Львів: ПП. “Кварт”, 2005. - 306 с.
8. Кулаєць М.М. Стратегія інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств / М.М. Кулаєць, Л.О. Куценко // Економіка АПК. - 2009. - №7.-С.75-80.
9. Антонюк Л.І. Інновації: теорія, механізм розробки та комерціалізації / Л.І. Антонюк, А.М. Поручник, В.С. Савчук. – К.: КНЕУ, 2003. - 394 с.
10. Остапенко В.О. Перспективи інноваційно – інвестиційного розвитку агропромислових підприємств Волині / В.О. Остапенко. [Електронний ресурс]- Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua>.

Summary

Muzyka P.M., Krip G.M., Domanska N.A.

Lviv National University of Veterinary Medicine named after S.Z. Gzhytskyj

INNOVATIVE INVESTMENT POLICY OF ENTREPRENEURSHIP

DEVELOPMENT IN AGRICULTURE OF REGION

Conceptual ways of innovative – investment policy and entrepreneurship development in agricultural production are substantiated.

Key words: *development, entrepreneurship, innovative policy, investment policy*

Стаття надійшла до редакції 8.09.2010